

DOVIĐENJA NA Ulicama Jugoslavije

ZBOG finansijskih teškoća pruženi smo da prekinemo objavljuvanje Biltena za samoobrazovanje i društvena pitanja na ovim stranama. Ovo je poslednji, 120. broj Biltena u dnevnom listu Danas. Nastavljamo da izlazimo u formatu zidnih novina – plakata koje čete za početak moći da čitate na ulicama Beograda, a potom nadamo se i u drugim gradovima Jugoslavije. Format zidnih novina smo se već iskusili u okviru projekta *Protiv zaborava – četiri logora u Beogradu u Drugom svetskom ratu*. Verujemo da su ih neki od vas primeti. Bez sumnje su ih primetili umetnici iz Starog sajmišta Katarina Ljubinković Zorkić i Bogdan Jovanović, i poslali nam svoju reakciju.

Jedan od redovnjih saradnika Biltena, bivši radnik Trudbenika i potom radnik u privatnom obezbeđenju Ivan Ristić, analizira opasnosti koje trinjuju u privatnim vojskama i policijama i razmišlja o pravcima rešenja. Od svih tekstova koji su nam bili na raspolaganju za zaključni broj na ovim stranama, čini nam se da Ivanove preokupacije imaju naročite veze sa preseljenjem Biltena na ulice. Milovan Pisari obeležava Dan ustanaka naroda Srbije, nasuprot dominantnim javnim narativima koji predstavljaju Srbiju 1941-45. kao mirnu kvisišku državu. Nastavak Milovanovog teksta možete naći na <http://www.uciteljneznalica.org/>, i u prvom broju zidnog izdanja. Hvala Vam na pažnji.

Učitelj neznalica i njegovi komiteti

Povodom teksta *Hronologija planova i inicijativa za Staro sajmište objavljenog u 4. broju zidnih novina projekta Protiv zaborava – četiri logora u Beogradu u Drugom svetskom ratu*

REKONSTRUKCIJA STAROG SAJMIŠTA Šta će biti sa umetnicima?

UKOLIKO se doneće odluka o rekonstrukciji Starog sajmišta, šta će biti sa umetnicima? Da li će na Sajmištu i dalje oblatati, živeti i raditi slikari, vajari, grafičari? Ili samo neki od njih?

Oaza brijanice arhitekture, oaza mučenja i smrti, oaza stvaralaštva, raspada se više od šezdeset godina, i još malo, kao Rimsko carstvo. Ko preživi, možda će pričati...

Opština Novi Beograd kaže da je siromašna i da ne može da rešava „pitanja umetnika sa Starog sajmišta“.

Ne tako davne, 2004. godine, izbio je požar u Kuli, centralnom delu umetničke kolonije na Starom sajmištu.

Tada su počele priče i planovi: napravice su se u Memorijalni centar, Muzej holokausta, renovirale sa Kula i umetnici će najzdostojanstveno živeti i radići...

Danas, jedanaest godina posle požara, šezdeset godina od kako je Moša Pijade dodelio prostor umetnicima na korišćenje, niko u gradu Beogradu ne zna šta će se desiti sa Starim sajmištem. Dolaze i odlaze grupe i grupice, delegacije, stručnjaci, gledaju i pregledaju, unose malo straha i puno nemira u samotrički duše stvaralača koji i žive i rade na tom prostoru. Umetnici nikoga ne diraju, ne očekuju ništa od države koja odavno ne haje za kulturu, ali zato osvajaju nagrade po međunarodnim izložbama... Svet prepoznaće tu snagu i kreativnost ljudi kojima su svi okrenuli leđa, i koji se sami boraju za sebe i svoje mesto u kosmosu...

Mnogi znani umetnici su živeli i stvarali na Starom sajmištu – od Dušana Jovanovića, Aleksandra Lukovića, preko Srbinovića, Miće Popovića, Olge Jevrić, Milana Besarabića, do Raše Todosijevića, Bogdana Jovanovića, Dušana Junačkova, Dušana Đokića...

Ali, država ne haje. Ni malo.

Ovih dana, po ko zna put, dolaze ljudi iz Zavoda za zaštitu spomenika, iz Urbanističkog zavoda, iz Skupštine grada i svih nešto mudruju, „ne zna levo šta radi desno“.

Kopaju u ateljeju pokojnog Milana Besarabića da utvrde da li postoje „stope“ u temelju, hoće da kopaju i u drugim ateljejima, где ljudi, umetnici, žive i rade.

Neki od umetnika baš sad pripremaju izložbe za jesen, ali, iako u hladnim i neuslovnim prostorima imaju snage da rade, uzemiraju ih neki „vrlo važni poslenici“ koji su dobili zadatak da „vide šta će sa Sajmištem“, a i sami nemaju pojma... Uzmemre umetnici, a onda se vrane u svoje udobne kancelarije iz kojih odlaze u udobne stanove do kojih ih prevoze šefi udobnim službenim vozilima.

A umetnici, oni koji opstaju kao ime i prezime u istoriji umetnosti jedne male zemlje, pokušavaju da se ponovo koncentrišu na svoje stvaralaštvo, trudeći se da ureguju prostor u kome rade, da ureguju vodu za neku kafu i topli ručak...

Možda zvuči patetično, ali je potpuno tačno sve što čitate, a ko ne veruje neka se slobodno uputi ka Starom sajmištu gde umetnici, koji nisu ni tajkuni, ni dileri droge, ni pevači, niti krimosi, rade sretni što im još uvek ne nedostaje inspiracija... Svi ti ljudi su visoko obrazovani, i ne bave se samo primarnom umetnošću... Možete da njima pričati i o dnevnjoj politici, o novim knjigama, o muzici, o pozorištu, o svemu osim o rubu folku i mafiji. Tu su tanki...

Dana 23. decembra, 2014. godine, u Kuli se pojavljuje ekipa majstora koja ne zna ni gde je došla ni sta radi, pri tom potpuno nenajavljava. Kada se umetnici iz Kule pobunu što ne znaju ko su uljezi, oni pozovu „nadležne“ i pojavljuje se grupa od dvanaestak ljudi iz raznih struktura vlasti, a svi su jako važni i vrlo neprijatljivi sagovornici, i niko ne zna da odgovori na pitanje šta će biti sa Kulom, ali imaju zadatak da „sondiraju“... Gospoda, ili diča iz Zavoda za zaštitu spomenika saopštava da „način kako branimi Kulu, nećemo ništa postići, i daleko nećemo stići“. Bolje biti poslušan i ne pitati, nego... Ni ona ne zna šta je ideja za budućnost Kule, ali zna da mora nešto... Šta? Da kopa majstor... Zašto? Gde? Kako? Usred početka zime...

A o planovima za „Beograd na vodi“ da ne govorim... Ni na jednoj maketi (a možda postoji samo jedna?) ne postoji Staro sajmište. Proverite. Preko reke, sa druge strane velelepne kule od karata i stakla, nema kule sajmišanske niti paviljona. Samo kockice četvorostarpnica poredane kao lego kocke...

Možda će Beograd na vodi preko vode... A i bilo bi zaista velikih kontrasta između velelepnih staklenih kočopernih građevina i oružnih ostataka nekadašnjeg Sajma, na Logora, pa danas mesta gde obitavaju umetnici koji nisu baš ni potrebi državu... Mnogo više se piše, brine i priča o rijaliti programima, o starletama i ugradenim silikonima, o valjačima droge nego o ljudima koji stvaraju neke lepe priče koje nikoga (čitaj VLAST) ne interesuju. A pošto vlast formira javno mnenje i određuje dnevno-politički, socijalni i svakojaki raspored u životima plebsa, umetnici su na samom začelju – ako ih uposte ima na spiskovima za razmisljanje.

Zaista kultura ovog državi ne treba. Definitivno. Ni kulturni poslenici i umetnici. Samo administracija i gore pomenute grupacije, ne bih ponovo da ih spominjem...

Katarina Ljubinković Zorkić i Bogdan Jovanović

Imenovati TO ratom

OBEZBEDENJE, RAD, DRUŠVENI INTERES

SEKTOR privatnog obezbeđenja u Srbiji nastajao je tokom 25 godina ratova, sankcija, hiperinflacije, bombardovanja, nakaradne i dugotrajne privatizacije... Propisi koji su regulisali društvenu samozaštitu ukinuti su 1993. godine, a u aredne dve decenije nije postojao nikakav zakon koji je regulisao sektor obezbeđenja, već je ovaj sektor rastao u „sivo zoni“. Od novembra 2013. godine čeka se da donošenje podzakonskih propisa kako bi počela primena zakona o obezbeđenju. Jasno je da samo donošenje i primena zakona neće rešiti probleme koji su nagomilani u dvadesetogodišnjoj praksi, koja se odvijala u uslovima rata i sankcija sa jedne strane, potpunog odsustva regulacija sa druge strane, i neformalne sprege sa vlastima sa треće.

Analiza udruženja za privatno obezbeđenje Privredne komore kaže da je cena rada u pružanju usluga obezbeđenja na tržištu Srbije najniža u poređenju sa 34 evropske države, „što za poslodavce iz oblasti privatnog obezbeđenja daje rizik od bankrota, nemotivisan angažovanjem službenika obezbeđenja, loš kvalitet i time povećanje ranjivosti štetenih objekata“. Dok je cena rada privatnog obezbeđenja u Švajcarskoj 20 evra na sat, mesečne plate radnika u ovom sektoru u Srbiji su od 15 do 23 hiljade dinara!

Poštovit više razloga zašto smo i u ovoj oblasti na dnu evropske lestvice. Pre svega, privatno obezbeđenje se u Srbiji ne dozivljava kao legitim biznis koji se vodi transparentno, u fer tržišnoj takmiči, već se radi sve suprotno. Od 2006. godine na teritoriji Srbije posluju i dve multinacionalne kompanije u oblasti privatnog obezbeđenja, ali njihovo prisutstvo nije ni malo unapređeno način rada u ovom oblasti. Nada da će ulazak svetskih firmy dovesti do „vozova“ svetskih pravila pokazala se kao iluzija.

Jedan od važnijih razloga za stanje u sektoru privatnog obezbeđenja je i činjenica da nikada nije istražena uloga pojedinih agencija za obezbeđenje u slamanju radničkih štrajkova u Srbiji i drugim prijavnim poslovima u privatizaciji za poslednjih 15 godina. Zato su nejasne veze agencija za obezbeđenje sa političkim strukturama, a ove veze su vrlo važne ako znamo da preko 60% poslova u sektoru obezbeđenja čine ugovori sa državnim ustanovama i firmama, koji se dodeljuju privavnim agencijama kroz javne nabavke po nerealno niskim cenama, što im daje izgovor da angažuju radnike na crno. Kako i sa kim u takvim uslovima radnici da započnu socijalni dijalog? Kad država, koja treba da štiti zakon, kao ugovarač podstiče kršenje zakona.

Ko su radnici obezbeđenja?

Prosek starosti radnika obezbeđenja u Srbiji je za mnoge iznenadjuće visok – 38 godina. Ovaj „prosek“ je između mladića koje vide u obezbeđenju lokalna, pratični novca itd., i starijih muškaraca koji su nakon privatizacije svojih firmi ostali bez posla i priuđeni su da rade ovaj posao i obezbede sebi kakvu-takvu egzistenciju, penzionera, bivših policijskih i vojnika. Uglađenom rade ispod minimalne cene rada, često po osnovu „ugovora o stručnom usavršavanju“. Ova vrsta radnog angažmana predviđena je članom 201 Zakona o radu, a njen trajanje se definije ugovorom između poslodavca i „zaposlenog“. Primenom novog zakona o obezbeđenju preštaće mogućnost ove vrste „usavršavanja“, jer će svi zaposleni morati da imaju licencu za rad. Da li će se time unaprediti položaj zaposlenih? Jedno je sigurno – rigoroznja pravila doveće do nestanka velikog broja malih firmi, to jest do novih armije nezaposlenih koji će pristati na još gorsе uslove rada nego ranije.

Pandora kutija

Već sada je jasna podela na par velikih firmi za obezbeđenje i mnoštvo malih, lokalnih, s tim što više od polovine agencija za obezbeđenje posluje u Beogradu. Hoće li u takvoj situaciji primena novog zakona o fizičkom obezbeđenju dovesti do regulisanja tržišta, ili do gašenja malih firmi i jačanja velikih?

Nova pravila između ostalog podrazumevaju da svaki radnik obezbeđenja ima licencu za bavljenje ovim poslom, da prode rigoroznu obuku i eventualno doškolovanje, što se odnosi i na lude koji se ovim poslom već bave. Za licenciranje je predviđeno 100 časova nastave u trajanju od 18 dana, a cena obuke je 19.200 dinara, plus trošak polaganja ispitva pred komisijom MUP-a koji košta 7.500 dinara, što sve plaća radnik obezbeđenja – do svoje plate, koja, kao što smo rekli, iznosi 15 do 23 hiljade dinara mesečno. Dalje, biće interesantan videti kako će se pohodanje obuke (koja je obavezna i nema izostajanja) uskladiti sa obavezama radnika na poslu. Na primer, hoće li se neki od njih samo „fiktivno“ voditi da su na obuci, a on je u tom momentu na poslu, i kome će ovakvo „gledanje kroz prste“ biti dozvoljeno, a kome ne? Na kraju krajeva, rok za uskladivanje sa novim

donator:

FONDACIJA ZA OTVORENO DRUŠTVO • OPEN SOCIETY FOUNDATION

Izdavač:
Učitelj neznalica i njegovi komiteti

Urednik:
Ivan Zlatić

Dizajn i prelom:
Matija Medenica

partneri:

Imenovati
TO
ratom

Giolitti) podržaće Musolinijevu fašističku stranku (osnovanu kao stranku tek 1921. godine) da postane deo vladajuće klase u okviru velike koalicije koja je uključila i liberalnu stranku, verujući da je jedini način da se pobedi socijalistička opasnost. Srednja i viša klasa su odigrale u tom trenutku odlučujuću ulogu, jer su Musolinija i fašiste postavili kao svoje zaštitnike i čuvare. Mač na Rim 1922. godine je samo potvrdio isti stav: kralj je onemogućio vojsci da interveniše protiv crnokosulja koji su se prihvatali glavnom gradu, navodno kako bi izbegao „gradanski rat“.

Dolazi, za razliku od kralja, greški će ubrzati: 1924. godine dok će većina liberala preći u fašističku stranku, profilisaće se kao protivnik fašizmu. Liberali su u fašizmu našli sigurno utopište i garanciju za budućnost, pa nisu nikakvi hteli da odstupi. Nekoliko godina kasnije (1929) bice potpisana sporazum (konkordat) sa Vatikanom, koji je u Italiju bio oduve venazanu fašističku kolonizaciju i zadržavajući u njoj priznatim u Italiji, da se vrežne i brže postupaju utopište i za nemačke antifašiste koji su od 1933. počeli da beže ispred nacisticih progona. Politika uvedena u Italiju je dala razlike u vrednosti komunističke i socijalističke politike. Iako je uvek prevela komunističku politiku u masovno prelaz u Španiju u borbi protiv fašizma, dok Musolini sa drugih strane prelazi u podsticaju njihovih fašističkih pogona. Postojeći u Italiji antifašistički masovno prelaz u Španiju u borbi protiv fašizma, dok Musolini sa drugih strane prelazi u podsticaju njihovih fašističkih pogona.

U tom periodu predstavnici drugih stranaka, naročito socijalisti i komunisti, bili su snažni borci protiv fašizma i svih onih koji ga podržavaju. Tu borbu su privremeno izgubili 1925. godine, a dobar deo njih je iz Italije pobegao. Krajem dvadesetih i početkom tridesetih godina njihova aktivnost se odvija uglavnom u Parizu, koji je sve brže i brže postajao utopište i za nemačke antifašiste koji se od 1933. počeli da beže ispred nacisticih progona. Politika uvedena u Italiju je dala razlike u vrednosti komunističke i socijalističke politike. Iako je uvek prevela komunističku politiku u masovno prelaz u Španiju u borbi protiv fašizma, dok Musolini sa drugih strane prelazi u podsticaju njihovih fašističkih pogona. Postojeći u Italiji antifašistički masovno prelaz u Španiju u borbi protiv fašizma, dok Musolini sa drugih strane prelazi u podsticaju njihovih fašističkih pogona.

Te političke poteze će biti još vidljivije posle 8. septembra 1943. i kapitulacije Italije, kad prve grupe partizana započnu takozvanu „Resistenzu“ (Resistenza, otpor). Njihova organizacija će biti temelj budućih italijanskih Republika: jedinice imaju vrlo eksplisitni politički karakter, jer su upravo organizovane od strane tada ilegalnih političkih stranaka – to su svega komunisti, socijalisti, i katolički odnosno pristalice Narodne stranke (Partito popolare) sve do monarha i nacionalista. Bio je i ogroman broj vojnici koji su do 8. septembra disklinovani slušali naredenja fašističkih voda, naročito u okupiranim teritorijima, i koji su onuži odjedanput okrenuti protiv dotadašnjeg nemačkog saveznika. Postojeći je tako i ono što se danas moglo definisati kao „pasivni otpor“: desetine, stotine hiljada italijanskih vojnika koji su, odbijajući da nastave rat pod zastavama Musolinijevih Italijanskih Socijalne Republike, internirani u nacističkim logorima. Mnogi od njih su i ostavili svoje kosti.

Sve u svemu, ono što ovdje vredi istaći jeste da fašizam nije doživio ozbiljne potiske poteškoće sve dok nije počeo da g